

навчання [4]. У такий спосіб Х. Алчевська переконливо довела педагогічну доцільність і необхідність створення виставок для підвищення професійно-педагогічного рівня майбутніх фахівців гувернерської сфери. З цією метою подібні виставки згодом часто організовувалися в Україні. Цей факт знаходить підтвердження у наукових дослідженнях сучасних учених. Зокрема, Л. Задорожна, характеризуючи досягнення вихованців та педагогів Глухівського учительського інституту, відмічає, що «результати творчої роботи вихованців Глухівського інституту були широко представлені на Київській виставці навчальних посібників і матеріалів навчальних закладів (1913), де крім Глухівського інституту брали участь Київський та Вінницький інститути, десятки учительських семінарій, реальних училищ, чоловічих та жіночих гімназій» [5, с. 5]. На виставці демонструвалися експонати багатьох найменувань. Серед робіт вихованців були альбоми з тематичними ілюстраціями, папки з творами, виготовлені власноручно географічні карти, зразкові зошити та ін., які привертали увагу, викликали інтерес фахівців освітньої галузі. Отже, в досліджуваній нами історичний період існувала докладно продумана система організації різних за метою і рівнем педагогічних виставок, які не лише слугували підґрунтям для самоосвіти у здобутті педагогічних знань, але й сприяли усуненню педагогічних похибок у власній педагогічній діяльності в якості гувернера-вихователя [2].

Список використаних джерел:

1. Абрамов В.Я. Наши воскресные школы. Их прошлое и настоящее / В.Я. Абрамов. – Спб., 1900. – С.179.
2. Алчевська Х.Д. Передумане і пережите / Х.Д. Алчевська. – М., 1912. – С.23–24.
3. Алчевська Х.Д. Що читати народові? / Х.Д. Алчевська // Твори: в 3-х т. – Т.3. – С.477–479.
4. Бардінов А.В. Професійно-педагогічна підготовка гувернерів в Україні: минуле і сучасність : монографія / А.В. Бардінов. – Полтава, 2013. – 268 с.
5. Задорожна А. Перлини української освіти: Глухівський учительський інститут (1874–1917) / А. Задорожна // Шлях освіти. – 1999. – №1. – С.50.

ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЯК ПОТУЖНИЙ ЗАСІБ ЗАХИСТУ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ВІД НАСИЛЬСТВА, ЗДІЙСНЕНОГО У ТАКИХ ФОРМАХ ЙОГО ПРОЯВУ ЯК «НАКЛЕП» ТА «ОБРАЗА»

Бардінов О.В., Бардінова А.О., Колос Ю.З., Пашко Л.Ф.
(Полтава, Україна)

Основні права та свободи людини, що розуміються нами як основоположні, визначальні для її життя та діяльності права, які часто називають фундаментальними, визначені на міжнародному рівні, закріплені в основних положеннях 30 статтях Загальної декларації з прав людини.

Права людини є частиною нашої дійсності. Вони постійно розвиваються, з'являються певні проблеми, які не мають простого й однозначного розв'язання, тим самим викликають суперечливі судження науковців, дискусійних характер яких простежується у публікаціях учених.

Зокрема, в центрі уваги В. Ролінського стала соціально-педагогічна проблема запобігання насильству над підлітками та подолання його; предметом

дослідження Р. Баранника – зв'язок права особи на свободу від самовикриття, викриття членів сім'ї чи близьких родичів з деякими принципами кримінального процесу; Б. Головін та В. Батиргарєєва сфокусували свою увагу на дослідженні питання громадської думки щодо торгівлі людьми: кримінологічний погляд на проблему; предметом дослідження О. Іваній стала структурно-змістова модель формування правової компетентності майбутнього вчителя у навчально-виховному процесі університету [7]; у наукових розвідках А. Бардінової [1], О. Бардінова [2], М. Гриньової [4] та О. Жданової-Неділько [5], Ю. Колос [8], Л. Пашко [10] та ін. отримали висвітлення окремі аспекти досліджуваної проблеми, пов'язані з формуванням правової компетентності у майбутніх фахівців освітньої галузі. При цьому, в дослідженнях згаданих вище дослідників простежується тенденція: коли дискутується і висловлюється власне судження щодо суперечливих питань про права людини, то вчені зважають на основні цінності – рівність і людську гідність. Людську гідність учені розглядають як цінність, яка визначає самодостатність людини, її можливість реалізувати свій потенціал [6, с. 24].

Дослідники зазначеної проблеми стверджують про те, що якщо наші дії будь-яким чином принижують людську гідність іншої людини, це означає, що вони суперечать духу прав людини. А отже є причиною для її захисту від зазначеного насильства [12].

Можливість реалізувати свої потреби людині надають права, що гарантуються міжнародними та національними законодавчими актами [11]. Проте мати права ще недостатньо для того, щоб володіти правовою компетентністю. Свої права людині необхідно не тільки знати, але й при необхідності вміти їх захищати.

Спосіб, за допомогою якого держава забезпечує реалізацію прав людини, – це їхнє закріплення у законодавстві. Основний документ, що гарантує захист права людини в Україні, – це Конституція України [9]. У ній закріплено основні механізми захисту прав людини на національному рівні [6, с. 51].

Важливими державними інституціями, які покликані захищати права людини є:

- Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (омбудсмен);
- органи виконавчої влади (місцеві органи державної влади, місцеве самоврядування);
- громадські організації.

У цьому контексті варто зазначити, що найефективнішою дієвою інституцією по забезпеченню прав і свобод людини є судовий захист. Згідно з Конституцією судочинство в Україні здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції. Згідно Закону України «Про Конституційний Суд України» (2017), Конституційний Суд України контролює дотримання норм Конституції України. До Конституційного суду може звернутися зі скаргою будь-яка фізична чи юридична особа, яка вважає, що в його справі порушені його права. До *суду загальної юрисдикції* може звертатися кожна людина з приводу захисту своїх конституційних прав і свобод безпосередньої на підставі основних положень Конституції. При цьому потрібно крім Конституції, знати положення Законів України «Про звернення громадян», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» та ін. тобто мати правову компетентність, освіченість у цих питаннях.

Мета даної наукової розвідки полягає в тому, щоб з'ясувати суть відомостей, що порочать особу або будь-яку організацію, їх поширення та способів, за яких можливий захист особи та організації від насильства, здійсненого у таких формах його прояву, як «наклеп» або «образа».

У цьому зв'язку необхідно зазначити, що, застосовуючи норми права в захисті від насильства, потрібно пам'ятати, що насильство включає в себе не тільки прямі фізичні дії, але й приниження честі на гідності людини.

Небезпечним соціальним симптомом в Україні наразі є насильство, здійснене у таких формах його прояву як «наклеп» та «образа», що порочать честь і гідність людини, членів її сім'ї або будь-якої організації недостовірною інформацією та її поширенням.

Під поширенням недостовірних відомостей слід розуміти опублікування їх у пресі, передачу по радіо, телебаченню, з використанням інших засобів масової інформації, викладання в характеристиках, заявах, листах, адресованих іншим особам, повідомлення в публічних виступах, а також в іншій формі невизначеному числу осіб або хоча б одній людині.

Поширенням відомостей також є вивішування (демонстрація) в громадських місцях плакатів, лозунгів, інших творів розповсюдження серед людей листівок, що за своїм змістом або формою порочать честь і гідність громадянина(ки) або організацій.

Утім повідомлення таких відомостей лише особі, якої вони стосуються, не може визнаватись їх поширенням.

До відомостей, що порочать особу, слід відносити також ті з них, які принижують честь і гідність громадянина(ки) в громадській думці чи думці окремих громадян з точки зору додержання законів, загальноновизнаних правил співжиття та принципів людської моралі.

Захист честі та гідності особи або організації може бути здійснено у двох напрямках захисту:

1) звернутися до суду чи прокуратури із заявою про притягнення особи, яка принизила честь та гідність іншої людини до відповідальності за дії, передбачені ст. ст. 125 «наклеп» та 126 «образа» Кримінального Кодексу України;

2) звернутися в порядку цивільного судочинства з позовом про захист честі та гідності.

У цьому плані необхідно зазначити, що вибір способів захисту честі і гідності належить громадянину(ці). Тому суддя, приймаючи заяву або скаргу, зобов'язаний з'ясувати, чи просить заявник(ця) спростувати поширені відомості у порядку цивільного судочинства, чи вимоги його(її) полягають в притягненні до кримінальної відповідальності за наклеп або образу. В необхідних випадках суддя повинен роз'яснити порядок судового захисту честі та гідності як особи, так й організації, спрямований на зупинення насильства здійсненого у будь-якій формі його прояву.

У цьому контексті варто зазначити, що порядок розгляду кримінальних справ дається у розділі «Захист в порядку кримінального судочинства».

Відповідно до статті 7 Цивільного Кодексу України «Громадянин або організація вправі вимагати по суду спростування відомостей, що не відповідають дійсності або викладені неправдиво, які порочать їх честь і гідність чи ділову репутацію або завдають шкоди їх інтересам, якщо той, хто поширив такі відомості, не доведе, що вони відповідають дійсності.

Якщо відомості, зазначені в частині першій цієї статті, були поширені через засоби масової інформації (друкованої або аудіовізуальної), вони повинні бути спростовані, у тому ж друкованому виданні, аналогічній радіо- чи телепередачі або іншим адекватним способом. Якщо відомості, які не відповідають дійсності і завдають шкоди інтересам, честі, гідності або діловій репутації громадянина чи організації, містить документ, що виходить від організації, такий документ підлягає заміні або відкликається. Порядок спростування в інших випадках встановлюється судом.

Громадянин або організація, відносно яких поширені відомості, що не відповідають дійсності і завдають шкоди їх інтересам, честі, гідності або діловій репутації, вправі із спростуванням таких відомостей вимагати відшкодування майнової і моральної (немайнової) шкоди, завданої їх поширенням. Щодо вимог про спростування цих відомостей та компенсацію моральної шкоди встановлюється строк позовної давності в один рік».

Позови про захист честі та гідності подаються до суду в порядку передбаченому Цивільним Процесуальним кодексом України.

Відповідно до положень ч. 4 ст. 32 Конституції України та п. 3 ч. 1 ст. 5 ЦПК кожен має право вимагати в судовому порядку спростування недостовірної інформації, що порочить честь і гідність членів його(її) сім'ї.

Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 5 Цивільного Процесуального кодексу України (далі – ЦПК) позов про спростування відомостей, що порочать честь і гідність, може бути пред'явлено особою, про яку поширені такі відомості, а так само близькими родичами цієї особи, коли відомості прямо чи посередньо їх порочать. Заінтересована особа має право на судовий захист у зазначеному порядку також у разі поширення таких відомостей щодо члена її родини або іншого родича, який помер.

Позов про спростування відомостей, які порочать честь і гідність неповнолітнього або особи, визначеної недієздатною, може бути пред'явлено законним представником, який не є членом їх сім'ї (батьками, усиновлювачами, опікунами, піклувальниками), а також прокурором у порядку ст. 118 ЦПК.

Заява про захист честі і гідності повинна відповідати вимогам ст. 137 ЦПК України. Така заява має, зокрема, містити в собі дані про те, які саме відомості, що порочать особу, поширені відповідачем, із зазначенням часу, способу й осіб, які такі відомості повідомлені, посилення на докази, що стверджують зазначені обставини, а також прохання про спростування відомостей.

Позовна заява оплачується державним митом у встановленому ст. 64 ЦПК України розмірі. Невиконання зазначених вимог тягне наслідки, передбачені ст. 139 ЦПК.

Відповідно до ст. 7 Цивільного кодексу України відповідач повинен довести, що поширені ним(нею) відомості відповідають дійсності. На позивача покладається обов'язок довести лише факт поширення відомостей, які його(її) порочать, особою, до якої пред'явлений позов. Проте позивач має право подати докази невідповідності дійсності таких відомостей.

Якщо відомості, які порочать особу, не будуть спростовані відповідачем, то за вимогою позивача суд видає виконавчий лист і вживає заходів до виконання рішення.

При невиконанні або неналежному виконанні у встановлений строк рішення про спростування таких відомостей суд може накласти на порушника

штраф у порядку і розмірі, передбачених ст. 417 ЦПК України. Штраф стягується в доход держави. Проте сплата штрафу не звільніє порушника від обов'язку виконати передбачену судовим рішенням дію.

У справах про спростування відомостей, поширених засобами масової інформації (в пресі, по радіо і телебаченню), яку відповідачі, до участі притягуються: автор, орган засобу масової інформації, що їх поширив, а у передбачених законом випадках, і відповідна службова особа цього органу, які й несуть обов'язок по відшкодуванню заподіяної моральної шкоди відповідно до ступеня вини кожного з них. Якщо позивач не бажає притягати когось з них до відповідальності, на решту заподіювачів моральної шкоди покладається обов'язок по відшкодуванню тієї її частини, яка відповідає ступеню їх вини. В разі коли орган масової інформації не називає автора, суд виходить з того, що вину за поширення зазначених відомостей цей орган взяв на себе.

На відповідача може бути покладено обов'язок по відшкодуванню заподіяної моральної шкоди не тільки тоді, коли суд задовільнив вимоги позивача про спростування поширених відомостей, а й тоді, коли відповідач спростував їх добровільно.

Виправдання особи в кримінальній справі про наклеп за відсутністю в його(її) діях складу злочину не є перешкодою для потерпілого(ї) пред'явити позов у порядку, передбаченому ст. 7 Цивільного кодексу України, оскільки вимоги про спростування відомостей, що ганьблять його(ї) честь і гідність, підлягають задоволенню і в разі їх помилковості.

Разом з тим виправдання підсудного за відсутністю події злочину або поширення відомостей, що відповідають дійсності, не дає потерпілому(ій) права вимагати спростування відомостей у порядку цивільного судочинства в зв'язку з тим, що у вироку дано оцінку зазначеним обставинам.

В одному впровадженні в цивільній справі про спростування відомостей, які порочать честь і гідність громадянина(ки) або організації, а так само у кримінальній справі по обвинуваченню у наклепі або образі можуть розглядатися вимоги позивача (потерпілого(ї)) про відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої вказаними неправомірними діями. Суд вирішує такі вимоги відповідно до статей 440 і 441 Цивільного кодексу України, виходячи з принципу відшкодування винним шкоди у повному обсязі.

Згідно з п. 10 ст. 65 ЦПК ціна позову, який складається з кількох самостійних вимог, визначається загальною сумою цих вимог, за винятком вимог про відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Тому вимоги про відшкодування моральної шкоди, заявлені у справі за позовом про захист честі, гідності і ділової репутації, а також вимоги, заявлені самостійно, оплачуються державним митом за ставками, встановленими для позовів немайнового характеру.

Отже, зі сказаного вище можна зробити висновок: щоб норми Конституції не залишалися лише декларативними, необхідно як більше застосовувати всі можливі засоби, спрямовані на зупинення насильства в усіх формах його прояву. Згідно з нашим дослідженням, запобігання насильству в таких формах його прояву, як «наклеп» та «образа» необхідно бути компетентним у правових питаннях, щоб правильно застосовувати стратегію допомоги і захисту.

Список використаних джерел:

1. Бардінов О.В. Формування ключових компетентностей з менеджменту туристичної діяльності у майбутніх фахівців фізичної культури : монографія / О.В. Бардінов. – Полтава : Сімон, 2019. – 358 с.
2. Бардінова А.О. Формування у молоді уявлень про відповідальність щодокримінальних порушень у ході виборчого процесу / А.О. Бардінова // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць Полтав. нац. пед. ун-ту імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2020. – Випуск 26. – С.8–11. – Серія «Педагогічні науки».
3. Біленчук П.Д. Філософія права : навч. посібник / П.Д. Біленчук, В.Д. Гвоздецький, С.С. Сливка / За ред. П.Д. Біленчук. – К.: Атіка, 1999. – 208 с.
4. Гриньова М.В. Компетентність менеджера XXI століття, його професіональна культура / М.В. Гриньова та ін. // Менеджмент загальноосвітніх закладів : навч.-метод. посібник для студентів та магістрів / за ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава : Астроя, 2012. – С.118–138.
5. Гриньова М.В., Жданова-Неділько О.Г. Підготовка керівника нової української школи до партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього середовища / М.В. Гриньова, Жданова-Неділько О.Г. // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць Полтав. нац. пед. ун-ту імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2019. – Випуск 23. – С.62–65. – Серія «Педагогічні науки».
6. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту) : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / П.В. Вербицька, О.В. Волошенко, Г.О. Горленко та ін. – Київ, Літера ЛТД, 2018. – 224 с.
7. Іваній О.М. Структурно-змістова модель формування правової компетентності майбутнього вчителя у навчально-виховному процесі університету : автореф. дис. на здобуття канд. пед. наук: спец.: 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / О.М. Іваній. – Харків, 2012. – 20 с.
8. Колос Ю.З. Формування інформаційно-технологічних компетентностей майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки : дис. Кандидата пед. наук : 13.00.04 / Колос Юлія Зіновіївна. – К., 2010. – 230 с.
9. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С.41.
10. Пашко Л.Ф. Концептуальні основи моделювання ключових та професійних компетентностей учителя та педагогічного працівника / Л.Ф. Пашко // Наукові записки ПОППО: моделі ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника. – 2011. – Випуск 2. – 180 с.
11. Постанова № 7 Пленуму Верховного Суду України від 28 вересня 1990 р. «Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності і ділової репутації громадян та організацій».
12. Правовий захист від насильства щодо жінки : юридичний посібник // Вінрок Інтернешнл Жіночий Консорціум ННД – США. – Київ, 1999. – 51 с.

ПОЛІДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ З УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Бардінова А.О.
(Полтава, Україна)

Розвиток сучасної освіти висуває низку вимог до особистості менеджера з управління закладом освіти. Сьогодні він має усвідомлювати завдання реформування освіти, творчо осмислювати мету і завдання функціонування та